

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וירא

(חלק כ שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וירא, ט"ו מרחשון, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וירא ב

ויולד נח⁵, וא"א לומר אלא א"כ קודם
גזירת ק"כ שנה".

וצריך להבין:

(א) מדוע הוצרך רש"י לב' פירושים
ולא הסתפק בפירוש אחד?

(ב) מפני מה בא הפירוש „הוא
חול" כפירוש ראשון (ועיקרי), והפירוש
„קודש הוא" כפירוש שני?

יתירה מזו: כיון שברוב המקומות
התואר אדנ"י קודש⁶ הוא, נמצא,
שהפירוש „הוא חול" (היינו שפירוש
תיבת אדנ"י שונה מאשר ברוב
המקומות – רחוק יותר מפשוטו של
מקרא מן הפירוש „קודש הוא" – וא"כ
מדוע בא כפירוש הראשון (והעיקרי)?

(ג) „הוא חול" כתב רש"י – בפירוש
(הראשון) בסיס דבריו, ואילו „קודש
הוא" כתב – בפירוש השני) מיד
בתחלת פירושו – מהו טעם השינוי?

ג. לאחר שהשלים רש"י את ב' 69

א. בפסוקי „ויאמר אדנ"י אם נא
מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל
עבדך", פירש רש"י על התיבות „ויאמר
אדנ"י אם נא וגו'": לגדול שבהם אמר
וקראם כולם אדונים, ולגדול אמר
אל נא תעבור וכיון שלא יעבור הוא
יעמדו חבריו עמו, ובלשון זה הוא חול"
[ואח"כ הביא פירוש נוסף, כדלקמן].

ואינו מובן: בתחלת פירושו כתב
רש"י „לגדול שבהם אמר", היינו שאמר
אברהם אבינו „אדנ"י אם נא וגו'"
(ל"א לכל שלשת האנשים, כי אם רק)
לגדול שבהם, וא"כ מהו שהמשיך
וכתב „וקראם כולם אדונים"²?

ב. בהמשך דברי רש"י: „דבר אחר
קודש הוא, והי' אומר להקב"ה להמתין
לו עד שירוץ ויכניס את האורחים.
ואע"פ שכתוב אחר וירץ לקראתם³,
האמירה קודם לכן היתה, ודרך
המקראות לדבר כן כמו שפירשתי אצל
לא ידון רוחי באדם⁴ שנכתב אחר

(5) שם ה, לב.

(6) ולהעיר שגם לקמן בפרשתנו (יט, יח) פי'
רש"י (כרבותינו) דשם זה קדוש (דלא כבראב"ע
שם. וראה ראב"ע משפטים כא, ד).

(7) ואין לתרץ (ככפיפה תואר לב"ר פמ"ח, י'
של"ה שם. משכיל לדוד כאן. ועוד) דלפי' הב'
צ"ל שהמקרא הפוך, ואינו דומה לפרש"י בפ' נח,
כי כאן הוא בחד עניינא (חדא"ג מהרש"א ב"מ
פ, ב ד"ה והיינו. משכיל לדוד כאן) – כי ממ"ש
רש"י „ודרך המקראות לדבר כן" מוכח, שאין זה
דוחק, וכמשנ"ת בארוכה (לקו"ש ח"ז ע' 119
שוה"ג להערה 13) שאין כוונת רש"י כאן להענין
דאין מוקדם ומאוחר כו', ע"ש (וראה גם חזקוני
ורייב"א עה"ת כאן).

(1) פרשתנו יח ג.

(2) במפרשים (גו"א ודבק טוב כאן. מהרש"ל
שבועות לה, ב. וראה חדא"ג מהרש"א שם. של"ה
פרשתנו רפ, ב) כתבו דהוקשה לי' לרש"י דהול"ל
אדנ"י בניקוד חיריק (לשון יחיד). ולכן מפרש
„שקראם כולם אדונים", ולכן נאמר בניקוד קמ"ץ
שהוא (גם) לשון רבים,

אבל ע"פ פרש"י לקמן (פרשתנו כ, יג)
ד, בהרבה מקומות. מרות קרוי לשון רבים. וכן
ויקח אדוני יוסף וכו'" – לא קשה למה נאמר
„אדנ"י" בלשון רבים (אף שדיבר ליחיד).

(3) לעיל פסוק ב.

(4) בראשית ו, ג.

עוד – שאינה הגירסא הרווחת), ולא הביא את הגמרא בשבועות?

ד. והביאור בכל זה:

לאחר „ויאמר אד' אם נא מצאתי חן גו' מעל עבדך“, נאמר לאתרו בפסוקים שלאחרי זה¹³ (כהמשך לדברי אברהם) „יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו' ואקחה פת לחם וסעדו לבכם וגו'“. ומאחר שלפני „יוקח נא“ לא כתיב שנית „ויאמר“, מובן, שכל זאת נאמר ע"י אברהם באמירה אחת [ו„אם נא מצאתי וגו'“ נאמר כהקדמה ל„יוקח נא וגו'“].

ומאחר ש„יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו'“ אמר אברהם אל ה„שלשה אנשים“, מבין הבן חמש למקרא (בפשטות), שגם התחלת האמירה „אדני אם נא וגו'“ נאמרה (לא להקב"ה, אלא) אל ה„שלשה אנשים“ [ולכן לא ה' רש"י צריך להודיע מיד בתחילת הפירוש ש„הוא חול“, שכן הבן חמש למקרא מבין זאת מעצמו¹⁴].

אבל כאן עולה השאלה: מדוע החל אברהם לדבר אל ה„שלשה אנשים“ (לא בלשון רבים, אלא) בלשון יחיד – „אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך“¹⁵?

13 ד"ה.

14 אלא שאעפ"כ אומר זה בסיום הלשון, כדלקמן סעיף ז.

15 ברמב"ן מפרש „עם כל אחד ידבר כדרך כל התורה“. אבל לכאורה זה יתכן רק בדיבור (וציווי) התורה לעם ישראל, ולא בדיבור איש לחבריו כו'.

ומ"ש אח"כ שחזר ואמר „אם נא וגו'“ ג"פ „לכל אחד בפני עצמו“ – לכאורה דוחק הוא, ובפרט שתיכף לאח"ז דיבר לכולם יחד (בלשון רבים) „ורחצו רגליכם“ (כמ"ש ברמב"ן שם).

הפירושים, הוסיף: „ושתי הלשונות כבראשית רבה“. ואינו מובן:

(א) לשם מה הוצרך רש"י לציין את מקור הפירושים, שלא כדרכו ברובא דרובא דפירושו?

(ב) כאשר רש"י מביא ב' פירושים ומבקש להדגיש שמקורם בדברי חז"ל, דרכו (ע"ד הרגיל) לציין כן בתחלת הפירוש⁸ – ואף כאן ה' לו לנהוג כן ולהקדים בתחלת הפירוש („איתא כבראשית רבה“ וכדומה) ולא בסוף הדברים?

(ג) כבראשית רבה⁹ (שלפנינו) ישנו רק פירוש א' – שזהו לשון של חול¹⁰. ובהכרח לומר, שבנוסח דבראשית רבה שהי' לפני רש"י הובאו ב' הפירושים¹¹ (כדברי רש"י „ושתי הלשונות כבראשית רבה“). אבל אינו מובן: במס' שבועות¹² מובאים ב' הפירושים (ושם ליכא גרסאות שונות) – וא"כ מדוע ציין רש"י, שמקור ב' הפירושים הוא „בבראשית רבה“, שאין זה אלא לפי גירסא מסויימת בבראשית רבה (ומה

8 ראה פרש"י ר"פ נח „יש מרבתינו כו'“. פירשנו כא, לג (ר"ב ושמואל כו'). ועוד.
9 פמ"ח, י.

10 ראה פי' (המיוחס לרש"י לבר"ר שם. ועוד.
11 ראה גם דברי דוד (להט"ז) לרש"י כאן (אבל מ"ש שמש"ה כתב רש"י ששתיהן בבר"ר לגלות החסרון שישנו שם – כבר דובר כמ"פ, שאין זה ענינו של רש"י בפי' עה"ת לפרש מדרשי חז"ל). אבל להעיר מפ"י (המיוחס לרש"י לבר"ר שם.

ודוחק לפרש כמ"ש ברא"ם כאן, שכוונת רש"י היא למ"ש במדרש שם לפניו (שם, ט – כגירסת היל"ש) „כיון שראה השכינה ממתנת כו'“. וראה מפרשי המדרש שם. ואכ"מ.

12 לה, ב. וכ"ה במס' סופרים פ"ד ה"ו.

מחזור: לשם מה הוזקק אברהם לפעול על שני הנותרים ע"י בקשתו, לגדול שבהם? – הלא ה' ביכלתו לבקש מהם באופן ישר – „אל נא תעברו“!

ואע"פ שבבקשה מהם אין תועלת, שהרי השארותם תלוי בלאו הכי בהחלטת ה"גדול שבהם" – מכל מקום, כיון שבאמירת "אל נא תעבור" רק לגדול שבהם יש מקום לפרש שהכוונה היא למעט את האחרים, ה' לו לכלול גם אותם בבקשתו ולומר „אל נא תעברו“.

ומצד קושי זה הביא רש"י פירוש שני: „דבר אחר קודש הוא וה' אומר להקב"ה כו", „שהאמירה „אדני אם נא וגו“ היתה (לא אל שלשת האנשים, כהקדמה ל"יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו", אלא) להקב"ה, „להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים“.

ו. אלא שפירושו זה הביאו רש"י כפירושו שני (היינו, שהוא מתאים פחות מקודמו לפשוטו של מקרא¹⁹) – כי:

(א) מזה שלא נאמר (שנית) „ויאמר לפני „יוקח נא גו“, משמע (כנ"ל ס"ד) ש"ויאמר אדני גו" אל נא תעבור גו" נאמר אל ה"שלשה אנשים“.

(ב) אינו מסתבר לומר, שבעת שהקב"ה נמצא אצל אברהם, רץ אברהם אל האורחים ועזב את הקב"ה, ומה עוד (ועל אחת כמה וכמה) שביקש ממנו שימתין²⁰.

19) להעיר מבחיי כאן: על דרך הפשט קרא את כולם אדונים ואמר לגדול שבהם כו'.
20) בגמרא (שבת קכז, א. שבועות שם) למדו מכאן ד"גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה". אבל בפרש"י עה"ת לא הובא זה. [ולפי' הא' ברש"י – יש לומר בפשטות,

וזאת מיישב רש"י בדבריו: „לגדול שבהם אמר“, היינו שדבר זה נאמר רק לאחד – לגדול שבהם, ולכן אמר זאת אברהם בלשון יחיד.

אלא שלפי זה יש לשאול: הלא כאשר עומדים לפני האדם „שלשה אנשים“, אינו מן הנימוס לפנות רק לאחד מהם (ואפילו יהא הגדול שבהם) – וא"כ איך יתכן שדיבר אברהם רק לגדול שבהם?

ולפיכך הוסיף רש"י „וקראם כולם אדנים“, היינו, שאמנם „אמר“ (אמירתו ד"אם נא וגו") „לגדול שבהם“ בלבד, אבל הקריאה והפני („קראם“)¹⁶ בתואר אדני (לפני אמרו „אם נא וגו“) היתה לכל שלשת האנשים – קראם כולם אדונים¹⁷.

אלא שעדיין אינו מובן: הלא רצונו של אברהם ה' שכל שלשת האנשים יתארחו אצלו, וא"כ מדוע אמר „אל נא תעבור“, בלשון יחיד – רק לאחד¹⁸?

ועל כן המשיך רש"י: „ולגדול אמר אל נא תעבור וכיון שלא יעבור הוא יעמדו חבריו עמו“ – היינו שבאמירתו „אל נא תעבור“ ל"גדול שבהם" פעל ש"חבריו" ישארו עמו אף הם.

ה. אלא שלאחרי כל זה עדיין אינו

16) ועפ"ז יומתק מה שגבי „לגדול שבהם“ אומר „אמר“, וגבי „כולם אדונים“ – „קראם“.

17) עפ"ז תומתק אריכות לשון רש"י אח"כ „ולגדול אמר אל נא תעבור“ – ולא כתב בקיצור „ומכיון שלא יעבור הגדול שבהם יעמדו כו“ – כי בזה מדגיש שרק האמירה היתה להגדול, משא"כ הקריאה „אדני“ שלפני היתה לכולם. וראה ל' הבחיי כאן.

18) ובפרט שתיכף לאח"ז דיבר לכולם (בלשון רבים) „ורחצו גו" וסעדו גו“.

ש"לגדול שבהם אמר", לא פתח רש"י ב"הוא חול", לפי שלא זהו תוכן החידוש דפירוש זה.

אלא שכיון שסוף-כל-סוף אין זה דבר הרגיל לנקוט תואר אדני כלפי בן אדם – ציין רש"י בסיום הפירוש "ובלשון זה הוא חול", שאדני כאן שונה מברוב המקומות.

משא"כ בפירוש השני כתב רש"י "קודש הוא" תיכף בהתחלת הפירוש – כי: (א) לומר שאדני כאן הוא "קודש", חידוש הוא (וכנ"ל, שמהמשך הכתובים משמע שהתואר כאן נמשך אל האנשים). (ב) ההוכחה והיסוד לפירוש, "והי' אומר להקב"ה" (ודלא כפשטות הדבר, שהאמירה היתה אל שלשת האנשים), הם, כנ"ל, מה שלפי פירוש זה מתיישב יותר תוכן תיבת אדני – שפירושה כאן הוא כבכל מקום. ולפיכך פתח רש"י "קודש הוא" – להדגיש, שמכאן ההוכחה לפרש "והי' אומר להקב"ה".

ח. כיון שב' הפירושים (לא זו בלבד שאינם מחוורים לגמרי²⁴, אלא גם) אינם על "טהרת" הפשט כלל, לפיכך הוסיף רש"י, "ושתי הלשונות כבראשית רבה", היינו שמקור ב' הפירושים הוא במדרש (אלא שדרש זה הוא בגדר (בלשון רש"י²⁵), "אגדה המיישבת דברי המקרא").

ולכן הוסיף רש"י, "ושתי הלשונות כבראשית רבה" בסיום פירושו – כי רק

[ונוסף לזה: י"ל שמיד בבואם של המלאכים ("שלשה אנשים נצבים"³) – שאחד מהם בא, "לרפאות את אברהם"²¹ – התרפא אברהם מחוליו, עוד בטרם הכניסם וכו'²² (שהרי רפואה הבאה ע"י מלאך אינה דורשת אריכות זמן). וכיון שטעם "וירא אליו ה'" הי' כדי "לבקר את החולה"²³, נמצא, שלאחר בואם של המלאכים ורפואתו של אברהם לא הי' עוד טעם לכך שהקב"ה ישאר אצלו – וא"כ מה לו לאברהם לבקש, "אל נא תעבור גו" – להמתין לו כו'"]?

ולפיכך הביא רש"י פירוש זה ("והי' אומר להקב"ה") כפירוש השני, כי הקשיים שבפירוש זה רבים (וחמורים) יותר מאלו שבפירוש, "לגדול שבהם אמר".

ז. ע"פ הנ"ל יובן הטעם ש"בלשון זה הוא חול" כתב רש"י בסיום פירושו (הראשון), ו"קודש הוא" כתב מיד בתחילת הפירוש השני –

שכן מפשטות הכתובים מוכח (כנ"ל), ש"ויאמר" היינו אמירה אל ה"שלשה אנשים"; ולכן, בפירוש הראשון, שהחידוש בו הוא רק זה

שהמלאכים באו אליו אחרי שנסתלק ממנו מראה שכינה (כמ"ש ברמב"ן לעיל פסוק ב).

(21) רש"י לעיל פסוק ב.

(22) אלא שאברהם סבר בפשטות שזה שנתרפא הוא ע"י בקורו של הקב"ה (ע"ד נדרים לט, סע"ב) – והם אנשים הם ולכן א"ל יוקח נא גו'.

ואין לזה סתירה מפרש"י לעיל (פסוק ב) "כד חזיוהו דהוה שרי ואסר פירשו ממנו" – כי יש לומר, דזה שייך גם לאחרי שנתרפא מחליו וחולשה.

(23) רש"י ריש פרשתנו.

(24) כבכל מקום שרש"י מפרש ב' פירושים, מפני שכל אחד מהם אינו גלאטיק – ואעפ"כ אינו מציין למדרש, כי שניהם הם בדרך הפשט ממש.

(25) בראשית ג, ח.

לאחרי גמר לימוד ב' הפירושים, כאשר הלומד מבין ששניהם אינם על „טהרת” הפשט, אזי נזקק הוא לידיעה זו שמקורם במדרש. ועפ”ז מובן גם מה שכתב רש”י „ושתי הלשונות בבראשית רבה” ולא ציין למקורם בגמרא – לפי שדוקא ע”י הציון לבראשית רבה – מדרש – מודגש שב' הפירושים הם אגדה; משא”כ בגמרא, הרי הרבה מהענינים הנלמדים מן הכתובים הם (גם) ע”ד הפשט.

(משיחת ש”פ וירא תש”מ)

